

Z historie staroboleslavské školy, I. díl

Základní škola ve Staré Boleslavi je tu s námi již 160 let. Je tedy nejstarším školským zařízením na území města. Škola své jubileum slaví právě v těchto dnech. Pojďme se tedy projít její dlouhou a zajímavou historií.

OD ROKU 1863

Postupný růst obyvatel ve druhé polovině 19. století vedl k postavení nové boleslavské školy. Školní budova se stavěla v letech 1862-1863. Otevření školy v roce 1863 bylo záměrně zvoleno k tisícímu výročí příchodu věrozvěstů Konstantina a Metoděje na Moravu. O vlasteneckém významu tohoto výročí lze stěží pochybovat.

Původní škola již nestačila, a tak řešila obec Staroboleslavská společně s blízkými obcemi Písek a Nový Vestec, jak postavit tuto novou. Po dlouhém vyjednávání dle návrhu Staroboleslavského kapitulárního děkanství darovala církev obci pozemek. Kromě toho starou školní budovu jako příspěvek pro stavbu školy. Na místě, kde stojí nyníější škola, obec zakoupila dva domky, a tak s pomocí boží mohla stavba začít. Základní kámen byl položen s velkou slávou za přítomnosti významných osob církve, úředníků města, školáků a boleslavských obyvatel. Plán budovy vyhotovil krájský inženýr Karel Scheiner. Za obec na stavbu dohlížel Jan Zahradníček společně s patronátním komisařem Emanuele Francem. Dílo se podařilo postavit v poměrně krátkém čase a 29. 9. byla škola slavnostně vysvěcena mimo jiné za účasti arcivévody rakouského Karla Salvátora Toskánského a dalších hodnostářů obce, kapituly i státu.

Vyučování v nové školní budově začalo 1. 10. 1863. Prvními kantory byli František Řezníček a Maxmilián Vodrážka (náboženství), ostatní předměty vyučovali Josef Pražák, Václav Kmoch a Agathon Heller. Vrchní dohlídku nad školou měl starší kanovník zdejší kapituly pan Josef Hoříčce. Do školy chodilo 158 chlapců a 137 děvčat, tedy necelé tři stovky žáků.

První školní roky v nové budově hořel boj mezi školskými úřady a katolickou církví, mající zvláště ve Staré Boleslavi významný vliv. V prvních letech museli školáci chodit k bohoslužbám vždy v 10.00, což značně narušovalo vyučovací proces. Postupně však církevní povinnost ustoupila a výuka dostávala stále větší prostor, a to i díky tzv. Májovým zákonům, podstatně omezujícím vliv katolické církve na školství.

DRUHÁ POLOVINA 19. STOLETÍ

Je samozřejmé, že se i v boleslavské škole promítaly a odrážely problémy doby v tehdejší rakousko-uherské monarchii. V roce 1869 byl vydán zákon o všeobecné školní docházce, který umožňoval podstatně lepší přípravu učitelů, školní docházka byla prodloužena na 8 let a díky tomu byl do konce 19. století zlikvidován analfabetismus.

Praktické důsledky zákonů se projevíly záhy. Václav Kmoch, nový řídící učitel (od roku 1870), se okamžitě vzdal místa varhaníka. Stará Boleslav byla zařazena do druhé platové třídy a roční služné řídícího činilo 50 zl., byl poskytován příspěvek za mnohaletou službu a ve výši 200 zl se vyplácela obřadní přírážka. Prozatímnímu učiteli Antonínu Borovičkovi byl stanoven roční plat 500 zl a podučitel F. Hebdovi 350 zl.

Velký vliv na výuku měla stále církev. Učení trvalo obvykle jen 3-4 hodiny a většinou na něj navazovala mše svatá. Ve školní kronice jsou poměrně hojně zmiňovány školní výlety do okolí (Zelená Bouda, Houštka, Vlčí krtí, okolí Labě atd.) Velmi obřadně se připomínala jubilea císaře pána a nejvýznamnějších členů habsburského rodu a církevních hodnostářů. Hodně času bylo věnováno oslavě vánočních svátků, při nichž se konala řada sbírek především pro chudé a sociálně slabé.

V roce 1878 byla boleslavská škola rozšířena o čtvrtou třídu, což mělo vliv na rostoucí počet žáků: 397 (1877/78) a 496 (1885/86). Byla vyučována i němčina a viditelně rostla i aktivita školských i dalších úřadů, obzvláště poté, co se Brandýs stal i okresem školním.

Protože počet dětí navštěvujících školu dosáhl koncem listopadu 1891 čísla 539, začalo jednání příslušných orgánů, aby byla škola rozšířena, a tím netrpělo vyučování. Prozatím byly stavebně rozšířeny školní místnosti, každá měla čtyři okna namísto tří a stavěly se nové záchody. Ve školním roce 1894/95 mohla být škola rozšířena o sedmou třídu. Takové nakupení žactva ovšem znamenalo i zvýšení nebezpečí různých nákaz. Proto byl v permanenci i školní lékař. V lednu a únoru 1894 se ve škole rozšířily spalničky a školní rada nařídila přerušit výuku v období 8.- 24. 2. 1894.

Hojně jsou ve školních kronikách připomínány významné události, jako vysvěcení a položení základního kamene stavby chudobince či postavení sochy sv. Václava na náměstí nebo povýšení městyse Stará Boleslav na město, kde škola nemohla chybět. Od školního roku 1896/97 byla zřízena i měšťanská škola dívčí a k tomuto účelu musela být škola přestavěna.

POČÁTEK 20. STOLETÍ

Školní události plynuly tak, jak dovolily okolnosti a habsburské mocnářství, které pomalu, ale jistě mířilo ke svému konci. Kapacita školy se pohybovala kolem 600 žáků a neustále rostla. Škola byla hojně podporována městem, v jehož čele stál Antonín Líman, posléze vystřídaný majitelem hostince Václavem Stibingerem. Přestože si škola žila svým každodenním rytmem a životem, stojí některé události za zmínku.

V polovině září 1901 byla otevřena opatrovna, dnešní předchůdce školky pro 3-6leté děti. Od školního roku 1905/1906 byly zavedeny dvouměsíční letní prázdniny. Dále se píše: „CK zemská

školní rada stanovila další prázdné dny ve školním roce: na den narozenin a jmenin jeho Veličenstva císaře a krále a na den jmenin zvěčnělé císařovny a královny Alžběty – připadají-li na sobotu nebo neděli, je volno před tím dnem, 9 dní o svátcích vánočních, 6 dní o Velikonocích, v úterý po svátcích svatodušních a na Den dušiček. Zakazuje se dávat prázdnou o posledních dnech masopustních, o posvícení, o výročních trzích apod“.

Další přestavba školy byla odsouhlasena školní radou v červnu 1911, účelem bylo zvětšení učeben a zlepšení osvětlení. Tato rekonstrukce se částečně dotkla i výuky ve školním roce 1911/1912. Bylo zahájeno střídavé vyučování. Jedna třída byla dočasně umístěna v lázeňském domě v Houštce, jedna třída v opatrovně a jedna třída v chudobinci. Problémy s přestavbou školy vyústily v rozpuštění obecního zastupitelstva. Přesto byla stavba o prázdninách dokončena a školní rok 1912/1913 mohl začít ve standardním režimu. Hojně jsou zmiňovány i školní výlety mířící díky železniční dopravě i do vzdálenějších lokalit, jako Karlštejn, Kutná Hora, Sedlec, Turnov, Valdštejn či Sedmihorky.

Nadále se mohutně oslavovaly narozeniny habsburských monarchů, zvláště pak jejich jubilea. V listopadu 1901 se slavily 70. narozeniny císaře Františka Josefa I., v říjnu pak jeho osmdesátiny. Z obvyklého rámce se úplně vymkla návštěva novomanželů arciknížete Karla Františka Josefa a princezny Zity z Bourbonu a Parmy dne 28. 11. 1911, kdy je přivítala celá Boleslav včetně školní mládeže. To již měla škola skoro 700 žáků a začala platit „nová normální osnova učebná“.

Petr Čeněk

Z historie školy ve Staré Boleslavi, II. díl

Základní škola ve Staré Boleslavi je tu s námi již 160 let. Je tedy nejstarším školským zařízením na území města. U příležitosti tohoto jubilea připravila redakce Městských listů seriál o její dlouhé a zajímavé historii.

OBDOBÍ PRVNÍ SVĚTOVÉ VÁLKY

Vzhledem k datu sarajevského atentátu 28. 6. 1914 se podařilo boleslavské škole ještě úspěšně dokončit školní rok 1913/1914. Ten byl ale na dlouhou dobu poslední klasický a normální. Hned 26. 7. 1914 ráno se dostavil k řediteli školy pan c. k. rytmistr 7. dragounského pluku Gross a oznámil, že z rozkazu velitelství zabírá k vojenským účelům veškeré místnosti zdejší obecné a měšťanské školy. Vše kromě ředitelny, kabinetů, bytu ředitele a školníka bylo během jediného dne proměněno v kasárna. Již druhého dne se začali scházet do zbraně povolání rezervisté, jichž bylo ve škole ubytováno cca 600.

Jedna třída měšťanské školy byla přemístěna do zasedací síně radnice, jeden ročník pak sídlil v jejím přízemí. Sedm místností pro výuku pak poskytl majitel lázní Houšťka Jan Suda. Vojsko pomohlo přestěhovat lavice a nejnnutnější nábytek. Na obecné škole bylo zavedeno polodenní vyučování. Žáci sbírali v prázdných půldnech za dozoru učitelů ostružinové listí (usušené sloužilo jako náhražka čaje pro vojáky). Měšťanská škola měla celodenní vyučování. Omezeny byly mimoškolní akce včetně náboženských obřadů. Někteří učitelé museli narukovat na vojnu. V průběhu roku muselo být z důvodu povodní v Houštce vyučování přerušeno (20.-23. 1.) a (9.-16. 3.). V prosinci 1914 se ve škole objevili vojenští rekonvalescenti s úplavicí. Byli z různých oblastí monarchie, mnozí z nich postrádali odpovídající prádlo a oblečení, proto musely pomoci žákyně. Sebraly prádlo, vyspravily ho a předaly vojákům.

Ve školním roce 1915/1916 se již učilo lépe, protože vojenské velitelství opustilo budovu obecné školy. Přesto byly využívány i prostory na radnici a první třídy měly polodenní vyučování, jelikož nebyla náhrada za odvolaného učitele J. Vrabce. Přesto válečná situace měla k ideálu daleko. Bylo zavede-

Chlapecká škola si v roce 1932 zahrála divadlo

no mnoho opatření na spotřebu potravin, které putovaly hlavně na frontu. Školy pořádaly nejrůznější sbírky pro vojáky, školní práce byly často využity pro vojenské účely. Okresní hejtmanství doporučilo propagovat myšlenku odříkání ve prospěch humanitárních zařízení válečných. Děti odváděly své kapesné a o sbírkách byly vedeny zápisy. Mnoho z vypěstované úrody na boleslavských polích putovalo k vojákům. Sklizeň a polní práce často prováděly děti, protože jejich otcové bojovali na frontě. Často pak chyběly ve školních lavicích. K tomu se přidával nedostatek uhlí a zima ve škole, což vedlo k častým výpadekům ve výuce. Ke konci války byl nedostatek papíru, a tak bylo vydáno opatření k omezení psaní písemných prací, což se školákům patrně líbilo. Takto to trvalo až do roku 1918, kdy skončila válka a vznikla republika.

OBDOBÍ PRVNÍ REPUBLIKY

Dne 28. 10. 1918 byl vyhlášen samostatný stát československý. Tato událost vešla ve městě ve známost až o den později. V ten den byly sňaty rakouské znaky z vojenských i státních budov. Dne 5. 11. bylo na školách po přestávce zaviněné chřipkovou epidemií opět zahájeno vyučování. V první hodině vyučující promluvil k žákům o významu vzniku státu a vzpomněli i na ty, kteří se o jeho vznik zasloužili. O několik dní později se konala školní slavnost na paměť zřízení Československa v areálu u Karla IV., kde nakonec žáci zazpívali hymnu „Kde domov můj“.

Slib věrnosti republice vykonal učitelstvo 7. 12. a svým zástupcem do okresního školní rady zvolilo Josefa Kožíška ze Záp. Ministerstvo školství a národní osvěty vydalo výnos, že účast žáků při náboženských úkonech jest dobrovolná a je ponechána na vůli rodičů. Na konci dubna 1919 se konala slavnost sázení lípy svobody. Hoši zasadili v parku lípu a slavnost byla doprovázena tancem a zpěvy.

PRVNÍ ŠKOLNÍ ROKY V REPUBLICE

Školní rok 1919/1920 plynul v mladé republice svým životem a z obyčejného školního života ho občas vytrhly některé mimořádné akce či události. Jednou z nich byla např. oslava stoletého výročí narození Boženy Němcové nebo 70. narozeniny prezidenta Masaryka. Do života školy výrazně promluví nařízení ministerstva školství, podle kterého se smíšená škola rozdělila na dvě samostatné. Na konci června proběhl všeskolský slet. Ještě předtím byl okresní školní radě přidělen zdejší inspektor František Lohr a jeho zastupováním pověřen ředitel občanské školy v Brandýse Vojtěch Beneš.

Ve školním roce 1920/1921 bylo povoleno zřídit v obci měšťanskou školu chlapeckou, která byla správně spojena s dívčí školou. V té době měla Boleslav 3 833 obyvatel. Počátkem dalšího školního roku byla oddělena měšťanská škola dívčí od škol obecných. Dívčí i chlapeckou školu navštěvovalo mnoho přespolních chlapců a dívek. Od nich bylo vybíráno školné ve výši 20 K (majetnější)

a 12 K (chudší). Dle vykonaného zápisu bylo přijato do obou obecných škol 511 dětí, a to 272 hochů a 239 dívek. Na přání okresního školního úřadu byla zavedena do prvních tříd kniha Josefa Kožíška Poupata (první čítanka) a elementární čtení vyučovací metodou pojmovou. Dne 13. 3. se v měšťanské škole konalo první rodičovské sdružení. Ve školním roce 1921/22 byly školní místnosti rozděleny následovně:

1. Obecná škola dívčí má 1., 2., 3., a 4. třídu v přízemí, 5. třída je ve druhém poschodí vedle I. ročníku dívčí školy, též úřadovna je také v přízemí.

2. Obecná škola chlapecká má všech pět tříd v prvním poschodí, vedle nich jsou dvě místnosti pro úřadovnu a kabinet.

3. Měšťanská škola dívčí a chlapecká má v prvním poschodí společnou kreslírnu, ředitelnu a ta je zároveň sborovnou a kreslířským kabinetem. Ve druhém poschodí je umístěna měšťanská škola dívčí ve všech třídách s okny na západ. Ve druhém poschodí směrem na jih jsou tři třídy měšťanské školy chlapecké, kromě toho také kabinet přírodopisu a výpomocný kabinet.

DALŠÍ ŠKOLNÍ ROKY

Klasický průběh školního roku byl protkáán výročími významných činitelů, oslavami republikových jubileí, křesťanskými svátky i školními výlety. Občas se přihodilo něco zcela nečekaného, např. zastávka prezidenta Masaryka na cestě do Milovic dne 4. 5. 1922, kdy

Pokračování na straně 29

ho žáci i učitelé radostně přivítali. Další mimořádnou akcí byla staroboleslavská stromková slavnost, v jejímž rámci brandýšští i boleslavští učitelé vysázeli v Hluchově 154 jabloní.

V roce 1924 byly ministerským výnosem zavedeny nové předměty a stanoven počet týdenních hodin na měšťanských školách. Množství hodin bylo naprosto nepřiměřené, což se nelíbilo žákům, rodičům ani učitelům. Žákům ve věku 11-14 let se ukládalo absolvovat 36 hodin v týdnu. Vyučovalo se nepřetržitě od 8 do 12 hodin dopoledne. Odpoledne (kromě středy a soboty) každý den od 13.30 do 16.30 a jednou týdně dokonce do 17.30. K tomu se dětem přidávala ještě četná domácí písemná cvičení. Nejhuře na tom byly přespolní děti, které tvořily asi polovinu kapacity školy. Ráno musely vstávat kolem 5.00, večer se často vracely až kolem 18.00, v zimě to bylo za hluboké tmy.

Ve školním roce byly velmi často organizovány pomocné sbírky. Např. na postavení školy ve francouzské vesnici Vandy bylo vybráno 274 Kč. Mimořádnou se stala i návštěva slovenských učitelů z nitranské župy v květnu 1924. Den jejich návštěvy se stal opravdovým svátkem. Po programu v kreslárně a pohoštění v ředitelně následovala prohlídka města a večeře v restauraci. V sálu hostince U Karla IV. byl uspořádán přátelský večer, v rámci programu vystoupili žáci i kantoři.

DVACÁTÁ LÉTA

A tak běžela léta a školní roky s nimi. Události se měnily podle roč-

ního období, výročí významných osob a dalších událostí mladé první republiky. Průběžně se měnil i počet žáků a obměňoval učitelův sbor. Ve školním roce 1924/25 byla důstojně oslavena památka 500. výročí smrti Jana Žižky z Trocnova. Žáci také přispěli do sbírky svým nešťastným kamarádům Heřeinovým z Kostelního Hlavna, kterým zemřel otec a matka těžce onemocněla. Hoši a dívky ve všech třídách vybrali 129 Kč a 70 hal. V navazujícím školním roce 1925/1926 učitelův sbor obou škol zavedl žákovskou samosprávu. Na konci téhož školního roku byl pořízen promítací stroj. Ve školním roce 1927/28 byla řediteli Koškovi prodloužena jeho dovolená po celý školní rok, než odešel na trvalý odpočinek. I školní docházka byla mnohem lepší než před válkou. Počet žáků prvních tříd byl nízký, poněvadž do šesti let věku z tohoto ročníku zemřelo 12 chlapců. Oblíbenou novinkou se staly návštěvy filmových představení. Žáci zhlédli filmy Král králů nebo Náš odboj. V únoru 1929 byla kvůli krutým mrazům (až -32) a velkému množství sněhu přerušena výuka od 18. do 24. 2. Nově zvolená školní rada dala upravit školní dvůr a všechny třídy byly vymalovány.

TŘICÁTÁ LÉTA

Počátkem školního roku 1930/1931 se v obecné škole začalo vyučovat podle nových učebních osnov. Od května 1930 se stal novým ředitelem chlapecké a dívčí měšťanské školy František Svatoš. V té době měla Stará Boleslav 4 321 obyvatel. Když v březnu 1932 zemřel první československý ministr školství Gustav Habrman, byla místní škola pojmenována Habrmanovou. Na počátku školního roku 1934/35 městská školní rada vytvořila ze staré kůlny a dřevníku dvě místnosti pro školní kuchyni a zakoupila příslušné zařízení. Osnovy se přizpůsobily a zavedly brannou výchovu, a to v době, kdy na prezidentský post místo Masaryka nastoupil prezident Beneš. Na konci října 1937 projel městem J. V. Carol II., král rumunský v doprovodu pana prezidenta Beneše, aby se zúčastnil vojenského cvičení v Milovicích. Neustále stoupal počet žáků, ale přístavba ke stávající budově se především z finančních důvodů neustále odkládala. A tak jedna třída obecné dívčí školy musela nouzově využívat budovu probošství. To už ale byla za humny druhá světová válka.

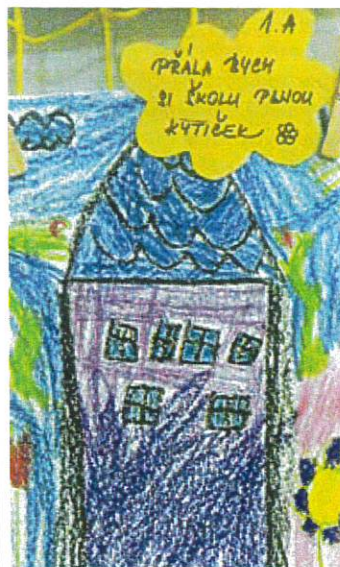
Petr Čeněk

Oslavy 160. výročí

Na konci října naše škola oslavila významné jubileum. Ve svých sto šedesáti letech je stále ve skvělé kondici. A to, že je to dáma v nejlepších letech, dokázala v den oslav. Umí to totiž ještě jaksepatří roztočit.

Druháci si po vzoru pejska a kočičky upekli narozeninový dort.

Jakou školu by si přáli naši prvňáci?

Už ráno se celá škola hodila do gala. Den otevřených dveří mohl začít. Někteří návštěvníci přišli zavzpomínat na svá školní léta, jiní se přišli podívat, jak se jejich dítě pilně vzdělává. Mohli si prohlédnout slav-

nostně vyzdobenou školu, moderně zařízené odborné učebny i nejnovější pomůcky pro výuku informatiky. A co se dělo ve třídách? Někde se role obrátily a žáci učili učitele, jinde pekli narozeninový dort, zpívali a tančili, vyprávěli si o tom, jak to chodilo ve škole dříve, prohlíželi vysvědčení svých babiček a dědečků, zkoušeli krasopis inkoustovými pery či vyráběli narozeninová přání své škole. Nezapomenutelným zážitkem byl společný tanec tříd na školním nádvoří.

Vrcholem celého dne se stalo odpolední setkání současných i bývalých učitelů a učitelů ve školní jídelně. Na úvod si naši žáci připravili pestrý program. Zazněly skladby, jež vznikly v roce 1863, stejně jako naše škola. Módní přehlídka ukázala, jakými proměnami prošly školní budovy v posledních letech. A věřte, že rostou do krásy! Pak už se jen povídalo a vzpomínalo...

Mgr. Iva Moulhji,
ředitelka ZŠ Stará Boleslav

A kdo dort neupekli, alespoň jej nakreslil.

OD ROKU 1863

www.zsstaraboleslav.cz

Z historie školy ve Staré Boleslavi, III. díl

**Třetí díl popisující 160 let historie boleslavské školy se do-
stává až k letům druhé světo-
vé války. Pro boleslavskou
alma mater tedy šlo o jednu
z nejsmutnějších kapitol její
historie. Pojďme si ji tedy při-
pomenout.**

ŠKOLNÍ ROK 1938/1939

O tomto školním roce kronika píše: „Hrozila válečná bouře, 22. září byla vyhlášena mobilisace armády. Byli povoláni muži do čtyřiceti let stáří. Spád událostí byl velmi rychlý. 1. října obsadila německá vojska Sudety, 6. října se poděkoval prezident dr. E. Beneš, 30. října převzal úřad prezidenta dr. Emil Hácha.

15. 3. 1939 přijela německá říšská obrana do Staré Boleslavi. První auta byla u školy v 9 hodin, 15 minut. Čas byl toho dne velmi nevlídný: nepříjemně chladno bylo zesilováno padající omrzlicí. Kasárny i sály v hostincích byly obsazeny příbylým vojskem. Naše škola byla vyklizena, ale po hodíně vojsko bylo ubytováno jinde, takže jsme mohli nerušeně vyučovat do konce školního roku. Obraz prezidenta republiky dr. Beneše byl nařízením okresního školního výboru ze dne 2. prosince sňat a nahrazen středním státním znakem. Po změně státoprávního postavení byl tento znak sejmut počátkem dubna. Ze zabraných Sudet přicházelo mnoho uprchlíků, kteří byli často bez prostředků. Pro ně byla vykonána v listopadu 1938 sbírka, která svým výsledkem pomohla čeliti nejhorší jejich bídě. Aby mohli být čeští učitelé ze Sudet, byly propuštěny vdané učitelky.“

Zatímním řídícím učitelem byl jmenován od 1. 7. 1939 Antonín Kolman. Rozdělením 5. třídy na A a B se projevil nedostatek místností ještě více než dosud. Zrušením čsl. armády uvolnily bývalé kasárny „Kadr“ (dnes budova u Jeleny) a v dubnu 1939 byly dvě místnosti v této budově upraveny a V. A a V. B se do nich přestěhovaly.

ŠKOLNÍ ROK 1939/1940

Začátek školního roku byl náhle ukončen dnem 14. září. Pro nebezpečí dětské obrny byly školy zavřeny a začalo se vyučovat až 16. října. Po celý školní rok vstupovaly v platnost nejrůznější vy-

Školní rok 1945-46

hlášky reagující na válečný stav. Např. zákaz přístupu školní mládeže do shromaždišť, zákaz školních výletů nebo zákaz o nošení trikolory. Místo oslav českých osobností se slavilo osvobození Varšavy nebo narození Adolfa Hitlera. Škola musela být také opatřena německým a českým nápisem. Od ledna se vyučovalo polodenně a pololetní prázdniny se kvůli nedostatku uhlí protáhly až do prvních březnových dní.

DALŠÍ VÁLEČNÉ ROČNÍKY

Od tohoto školního roku bylo nařízeno zapečetit školní kroniky a založit nové. Ale A. Kolman pokračoval v dosavadním psaní, i když pouze na volných listech a doufal, že je někdy vrátí do původní kroniky boleslavské školy. Počet žáků byl 214, učitelů 7. Škola musela být označena německo-česky: „Volksschule für Knaben in Altbunzlau“ – Obecná škola chlapecká ve Staré Boleslavi.

Od počátku školního roku nesměli být Židé přijímáni do škol. Ve výzdobě vlajek měly prioritu vlajky říšské. Byla zakázána literatura francouzská, anglická, ruská i židovská a též Masarykovy spisy byly odstraněny ze školních knihoven. Dne 11. 10. 1940 byla škola v Komenského ulici 280 zabrána německou brannou mocí a přemístila se do školní budovy v Jungmannově ulici. Pro třetí třídy byly vyhrazeny místnosti v klášteře. Tato třída měla pravidelné vyučování, ostatní třídy se vyučovaly na střídačku polodenně s dívčí školou. Vánoční

prázdniny se protáhly z důvodu šetření palivem až do 19. 1. a bujaře se oslavovaly 52. narozeniny Adolfa Hitlera. Přes řadu zákazů byla hojně navštěvována filmová představení, ale jen doporučených filmů.

VÁLKA VRCHOLÍ

V následujících školních letech se jen prohlubovala nacistická opatření, ale s přibližující se frontou přece jen převládala naděje, že válka brzy skončí. Byl vydán zákaz vyučování dějepisu, české literatury a církevních dějin. Z knihovny byla vyřazena díla F. Palackého a A. Denise. Současně byl vydán apel ministra Moravce k českým profesorům a učitelům, aby všechno úsilí věnovali poznání žáků a všemi prostředky působili k výchově německé říšské myšlenky. Jako nesmyslný se jeví zákaz zasklívání obrazů, když zasklívání se mohly jen portréty vůdce. Společně s válečným obratem byla výuka stále častěji narušována leteckými poplachy.

OSOBOZENÍ SE BLÍŽÍ

Na začátku školního roku 1944/45 byly třídy v budově v Jungmannově ulici obsazeny vojskem. Patro však bylo 11. září uvolněno, a tak budova byla využívána střídavě jen obecními školami a chlapecká škola byla umístěna jinde. Mnoho učitelů bylo totálně nasazeno a letecké poplachy výuce příliš nepřály. Dne 8. 3. byly všechny školní budovy zabrány vojskem. Domácí práce byly žákům zadávány v ho-

telu Praha, U Karla IV. a v zasedací síni radnice. Němci se ve městě opevňovali a městem neustále proudily davy uprchlíků. V Houštce byl lazaret wehrmachtu, a tak bylo možné potkat řadu zraněných a nemocných Němců.

KVĚTEN 1945

Dne 2. května se městem začaly šířit zprávy o smrti Adolfa Hitlera. Děti začaly o veřejných událostech mluvit i ve škole, netajily již české smýšlení. Od prvních květnových dnů všeobecně mizely německé nápisy z obchodů. Velké očekávání vyvrcholilo 5. května. Škola měla v plánu po odchodu dětí ze školy odstranit obrazy Hitlera, Háchy a protektorátní znak. Nejvyšší třídy však nečekaly a děti s jásotem sundaly symboly představitelů našeho národního zotročení. Žáci prvních ročníků zhotovili československé vlaječky, jinde zase hoši nosili trikolory a pálili v kamnech německé učebnice a časopisy. Do 11.00 byla škola vyprázdněna a zahoukala siréna ohlašující povstání proti utlačovatelům.

POVÁLEČNÉ ROKY

Vyučování začalo na sportovním hřišti SK Stará Boleslav v Houštce, když školní budova musela být po pobytu vojsk řádně vydezinfikována. Prospěch žactva byl známkován pěti stupni, místo šesti zavedenými v době okupace. Hned po revoluci se škola vrátila k původnímu pojmenování „měšťanská škola“.

Petr Čeněk

Z historie školy ve Staré Boleslavi, IV. díl

V putování po stošedesátileté historii ZŠ Stará Boleslav jsme se dostali až na konec války. Dnes se posuneme především do doby nástupu komunismu, tedy do padesátých let.

V prvním poválečné roce se škola vrátila k názvu Habrmanova škola, současně byla zřízena i mateřská škola. Ta byla pod správou obecní školy chlapecké. Velké změny nastaly i v učitelském sboru. Městská škola měla 316 žáků, chlapecká pak 153. To už se však blížil únorový převrat.

ŠKOLNÍ ROK 1948/1949

Od 1. 1. 1948 se podle nového školského zákona přeměnila boleslavská škola na školu střední. Ředitelem osmiletky se stal Karel Hladík a změna politického režimu se postupně začala projevovat i ve školách. Nejdříve v kádrově politice, když důvěru dostávali jen ti politicky prověření a ti, kteří nedělali problémy. I při školních akcích se oslavovala opět politická výročí nejen naší republiky, ale i Sovětského svazu (např. VRŠR), slavily se narozeniny Gottwalda a Stalina. Spousta akcí však nebyla politikou poznamenána tolik, a tak se pokračovalo ve sběru papíru, sportovních a výtvarných soutěžích a dalších činnostech. Pokračovalo se i ve sbírkách např. na pomník Boženy Němcové nebo na pomoc slezské dědině Lhotce nebo v sázení stromů. Jezdilo se na hory a do kina se chodilo především na sovětské filmy. Inu jiná doba, jiný mrav.

PADESÁTÁ LÉTA

Ve stejném politickém stylu se odehrávaly další školní roky té doby. Personální situaci lze dokumentovat na příkladu učitelky Růženy Munzarové. Stala se ředitelkou dívčí školy střední v Brandýse od 1. 8. 1950. Tím se splnil její životní sen. Byla nesmírně ctizadostivou učitelkou češtiny, zeměpisu a občanské nauky. V mládí byla bigotní katoličkou, za první republiky vzdělavatelkou staroboleslavského Sokola milující velké vlastence T. G. Masaryka a E. Beneše. Po „únoru“ ale ještě více milovala Lenina a Stalina. Po obvyklé rošádě ze strany školského úřadu – přeložení ze St. Boleslavi do Brandýsa – už zbýval poslední krůček k dokonalé spokojenosti. Tím bylo zpětné přeložení na ředi-

Korejské děti se v roce 1952 učily v boleslavské škole

telský post do staroboleslavské školy, kam se nyní nesmělo vkročit přes ulici od kostelních dveří, jinak učitelskému smrtelníku hrozil vyhazov. Naopak politicky nespolehliví byli překládáni do menších škol (Všetaty), což se stalo třeba Václavu Emrovi nebo Vladimíru Bodlákovi. Od školního roku 1950/1951 se učitelům začalo říkat soudruhu, na škole začala pracovat pionýrská skupina a úspěšně pokračoval chov bource morušového.

KOREJŠTÍ ŽÁCI

V době, kdy se školy obecní přejmenovaly na národní I. stupně, školy měšťanské II. stupně na školy střední a bývalé školy střední se staly školami III. stupně, se od října 1952 stali žáky chlapci a dívky z Koreje, aby se vyhnuli válečnému konfliktu ve svém zemi. Ve školní kronice se o korejských dětech a jejich výuce píše toto: „Naši učitelé a děti je uvítali s upřímnou láskou. Ve škole jim byla věnována plná péče. Práce učitelů byla těžká, neboť hledali správný způsob bez jakýchkoli zkušností. Korejšťina je naprosto rozdílná od našeho jazyka. Pomáhala nám hlavně vůle, píle a snaha korejských dětí, byli to vesměs sirotci. Všechny tyto milé děti prožily hrůzy nesmyslné války. Na počátku roku byli korejšťáci (35 hochů a 4 dívky) rozděleni do pěti tříd mezi naše děti. V květnu 1953 byli shromážděni do jedné společné třídy. Během devíti měsíců se naučili vyjadřovat jednoduchými větami, rozumět českému hovorů. V Houštce bydlí celkem 200 korejských dětí.“

Je dokonce možné, že se tam potkávaly s trojnásobným olympijským vítězem Emilem Zátopkem, který v Houštce často trénoval a závodil. Mnozí z nich byli také na letní chmelové brigádě společně s boleslavskými žáky. Dne 17. 10. 1953 byla třída s korejskými žáky převedena i s učitelkou Zbrojovou do Brandýsa n. L.

NOVÁ OSMILETKA

Školní rok 1953/54 byl významný, neboť se v něm začal uplatňovat nový školský zákon. Z bývalé střední školy s 13 třídami a z bývalých národních škol - dívčí a chlapecké, byla vytvořena první osmiletá střední škola. Pět národních tříd bylo přestěhováno ze školy v Klášterní ulici (dnes ulice Školní), bývalé mateřské školy. Pět tříd bývalé školy střední bylo přestěhováno do nové školy, druhé osmileté střední školy, umístěné ve dvou budovách národních škol s hlavní budou U Jeleny. Ředitelem této školy byl jmenován Ludvík Vlček.

V průběhu jednotlivých školních roků se konalo mnoho společensko-politických akcí a výuka šla trochu stranou. Například v jednom z těchto školních roků bylo hned 60 akcí a pouze 17 patřilo světovým klasikům nebo českým osobnostem. V naprosté většině šlo o komunistické pohlavary a komunistické slavnosti. Jako příklad může sloužit Slavnost Dědy Mráze nebo pionýrský slet v Houštce. Na jaře 1954 se ho zúčastnilo 1 450 pionýrů. Dne 13. 6. 1954 se konala I. okresní spartakiáda škol na sta-

dionu v Houštce za účasti 2 150 cvičenců a 5 000 diváků.

POLOVINA PADESÁTÝCH LET

Ve školním roce 1954/55 se škola zúčastnila „jen“ 43 oslav a vzpomínek. Nejdůležitější událostí ve městě byly volby do národních výborů, konané dne 16. 5. 1954. Všichni učitelé zdejší školy se zapojili do volební kampaně. Žáci psali pozvánky na akce agitačního střediska, kreslili propagační plakáty a ve všech vyučovacích předmětech bylo využíváno témat předvolební agitace.

Při škole byly zřízeny doučovací kroužky a zavedeny konzultační hodiny pro slabší žáky. Ze zájmových kroužků lze uvést kroužek ČSSP, mičurinský, zdravotnický. Mnoho žáků se pokoušelo získat odznak BPZO, bez něj by nebyli správně připraveni k obraně vlasti. Kvetly desetiminutovky, politická školení, čtení spisů klasiků marxismu-leninismu, v mimoškolní činnosti byly prováděny práce na zahradě, byl založen koutek živé přírody s akváriem a teráriem. Také začaly přípravné práce na stavbě „školiček“ a učitelský sbor tam odpracoval 210 brigádnických hodin. Dále bylo usilovně propagováno hornictví, lesnictví a stavebnictví. Redukce učiva měla přispět k hlubšímu zvládnutí látky. Přestože dobře fungoval systém doučování, objevily se u mnoha žáků hrubé pravopisné chyby jak v českém, tak ruském jazyce. A také plynulá socialistická léta pětiletka, školních povinností se vším, co ke škole patří i nepatří.

Petr Čeněk

Z historie školy ve Staré Boleslavi, závěr

V minulém díle povídání o historii boleslavské školy jsme se dostali až ke konci padesátých let, kdy v zemi tvrdě vládla komunistická strana. V tomto duchu plynul život až do roku 1989, kdy se škole i jejím žákům začalo lépe dýchat. Jaká byla šedesátá, sedmdesátá, osmdesátá léta...? Historické putování po stopách boleslavských žáků a kantorů dnes uzavřeme vzpomínkou na posledních několik desetiletí až po současnost.

Od počátku šedesátých let fungovalo školství ve Staré Boleslavi ve dvou základních školách - 1. ZŠ sídlila v budově v Jungmannově ulici, 2. ZŠ pak v objektech „U Jelena“ a ve „Školičkách“. Tak tomu bylo až do počátku devadesátých let. Vše také souviselo s tím, že v roce 1960 byl sloučen Brandýs n. L. a Stará Boleslav do jednoho souměstí.

ŠEDESÁTÁ LÉTA

Školní život plynul svým životem pod rudou hvězdou, která sice už nezářila tak silně, ale přesto škola žila pod vlivem sovětského modelu života. Samozřejmě vedle povinných učebních osnov se slavila výročí pevně zakotvená v socialistickém kalendáři. Oslavovalo

se tak výročí VŘSR lampionovým průvodem, na Vánoce chodil místo Ježíška děda Mráz, připomínalo se narození a úmrtí Lenina i Vítězný únor, MDŽ se slavilo s rudým karafiátem v ruce, na první máj se chodilo do průvodu a 9. května byl státní svátek k uctění osvobození ČSSR Rudou armádou. Naopak se příliš neslavil 28. říjen, 17. listopad ani další svátky ze slavné české historie nebo jubilea významných českých rodáků. Moc se nezveličovaly ani velikonoční oslavy. A volné Velikonoční pondělí se obvykle ihned nahrazovalo následující pracovní sobotou.

Z obvyklého rámce se vymykalo datum 12. 4. 1961, kdy vyletěl do kosmu první kosmonaut – sovětský občan Jurij Gagarin. Boleslavská škola tuto událost zaznamenala ve své kronice. „Už dnes nikdo neví, který z občanů Staré Boleslavi si s onou radostnou zprávou vzpomněl na boleslavskou školu. Přiběhl, oznámil,

že Sověti vyslali člověka do vesmíru, a za chvíli se ve třídách ozývaly zprávy z rozhlasu. Desítky otázek vyslovených dětskými ústy střídalo hluboké ticho ve chvílích, kdy bylo slyšet z reproduktorů slova o kosmické lodi... Dále zaujaly myšlenky žáka 6. B Přemka Guttla: „blahopřeji Vám k úspěšnému letu ve vesmíru a k šťastnému návratu domů. Chtěl bych, aby se všichni vraceli domů. Můj tatínek se nevrátil, když mi bylo osm měsíců.“

Na konci šedesátých let došlo k určitému politickému uvolnění, v srpnu 1968 projela městem vojska Varšavské smlouvy, ale to bylo jen takové krátké demokratické entrée, které netrvalo dlouho.

Učitelský sbor tehdy tvořili: Rus, Jirkovská, Kolářová, Richterová, Hůlová, Wagnerová, Patčová, Šustková, Hrabánek, Hájková, Bláhová, Drahošová, Razimová, Prokopcová, Čada. Ředitelem školy byl voják – pedagog Krátký.

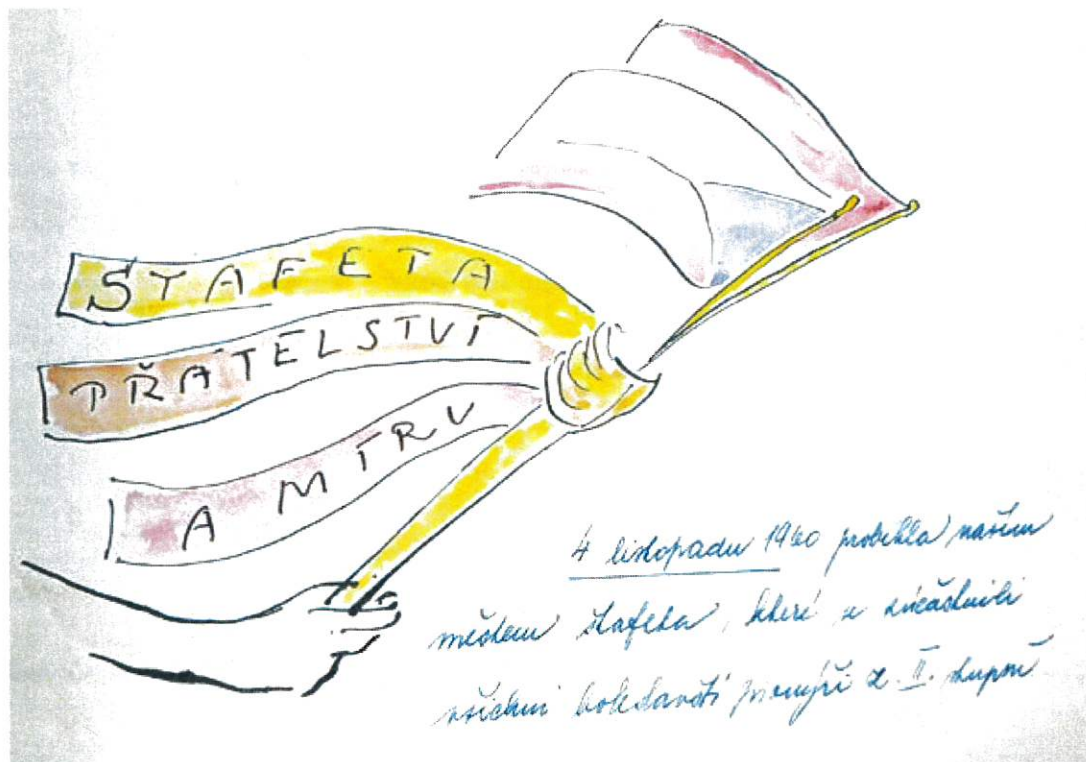
SEDMDESÁTÉ ROKY

Počátkem let sedmdesátých se vše vrátilo k tuhému normalizačnímu režimu pod taktovkou KSČ, což se logicky projevilo v každodenním běhu boleslavských škol. Žáci většinou trávili volný čas pod hlavičkou pionýrské organizace. Ta na ně měla klíčový vliv. Děti skládaly nejdříve slib Jisker a po-

sléze i pionýrský slib, což byla vždy velká sláva. Na škole byla dokonce vytvořena placená funkce vedoucího této „dobrovolně – povinné organizace“. Pionýři chodili v modré košili a jejich krky zdobily rudé šátky. Přestože byla činnost pionýrské organizace hodně zpolitizovaná, byla pod jejími křídly uskutečněna i řada programů, které děti bavily, a proto pionýra úplně neodmítaly. K těm lákavějším akcím té doby patřila péče o přírodu (vysazování stromků, péče o parky, Houštku a Hluchov), letní tábory, akce v přírodě a táboráky, výlety a zájezdy, sběr papíru a léčivých rostlin, různá hudební vystoupení a besedy, sportovní a zájmové kroužky, z nichž si velkou oblibu získal na tu dobu netradiční fotografický kroužek. K těm méně oblíbeným činnostem patřila povinná účast na různých politických shromážděních, konferencích, sjezdech a dalších akcích, kam se muselo chodit v pionýrských stejnokrojích a vyplňovat tzv. kulturní vložky formou recitace revolučních básní.

POMPÉZNÍ OSLAVY

Vedle školy začalo fungovat tzv. SRPŠ – sdružení rodičů a přátel školy, které na chod školy různé dohlíželo a často ji pomáhalo nebo káralo. Školní rok většinou začínal slavnostně na zimním stadionu na Lázeňské (dnes fotbalové hřiště), další společenské akce se konaly v KD Labín nebo kinech Květen (Brandýs) či Pionýr (Stará Boleslav). Řada akcí se pořádala v letním kině Houštka, kde v rámci krajských mírových slavností řečnili političtí potentáti a kolorit jim dělali většinou žáci a pionýři boleslavské školy. Nejslavnější byl projev Fidela Castra a Vladimíra Remka. Pokud dostali za odměnu zmrzlinu pierot tak byli rádi, jinak moc ne. V závěrečných pětiletkových rocích se konal nácvik spartakiádních vystoupení, ale ta kvůli časté školní absenci a dřívějším prázdninám patřila k těm populárnějším akcím. Samozřejmě sedmdesátých let byly i družební závody, k těm spřáteleným národním podnikům patřil Motorlet, IZD Rozvoj, BSS, Kovopodnik. Rozvíjely se i vztahy s boleslavským vojenským útvarem, návštěvy kasáren spojené s prohlídkou vojenské techniky si děti nenechaly ujít. Určitou zajímavostí byly „uhelné

Záznam z kroniky školy (r. 1960) - pionýři z II. stupně ZŠ se zúčastnili Štáfety přátelství a míru

V listopadu 2000 byla dokončena oprava fasády budovy v Jungmannově ulici

prázdniny“ zapříčiněné tuhou zimou v lednu a únoru 1979, chlapci a děvčata školou povinní z toho měli radost, učitelé již méně.

Ředitelem školy byl tehdy Alois Rus a školu navštěvovalo něco málo přes 500 žáků, řada z nich byla z okolních obcí (Hlavenec, Kostelní Hlavno, Ovčáry, Otradovice, Skorkov, Dřísy, Borek, Křenek aj.).

„OSMDESÁTKY“

Na počátku let osmdesátých se politická situace postupně uvolňovala. Výrazně k tomu přispěly události v Sovětském svazu. Po smrti generálního tajemníka Komunistické strany Sovětského svazu Leonida Brežněva nastoupil k moci mnohem liberálnější a demokracicky smýšlející Michail Gorbačov a politika jeho perestrojky nemohla minout ani boleslavské školy.

Na labských březích se však politické povolování šroubů rodilo pomalu a tuze. Ve druhé polovině osmdesátých let se pozvolna pouštělo od nesmyslných politických opatření a také se snížil počet příliš velkých sdružských akcí a nároky na jejich organizaci. Pomalu se blížila jiná doba a ve vzduchu byla cítit demokracie a svoboda. Navzdory tomu škola procházela určitými změnami jak ve výuce, tak v oblasti postupného budování záze-
mí všech školních budov. Jako první dostaly nový kabát nové sociálky, ve třídách se postupně obměňovaly lavice, nábytek a další potřebný inventář. Prostor

dostala také nová kanalizace a škola se měnila k lepšímu i díky rozumné podpoře státu a města. Problém měla škola s prostory pro tělesnou výchovu. Vlastní gymnastický sálek nestál, a tak musela využít mimoškolní prostory v tělocvičnách U Karla nebo v Orlovně, v létě využívala venkovní hřiště a stadion v Houšce. Nadané děti se dobře umísťovaly na vědomostních a dovednostních olympiádách. Slušně si počínaly i sportovní a umělecké kroužky, které už nebyly výhradně pod pionýrem. Prohlubovala se i spolupráce s PedF UK.

Ředitelkou školy byla od školního roku 1981/82 Věra Dobiášová, nahradila předchozího ředitele Aloise Ruse. Ten se stal ředitelem 3. ZŠ (dnes ZŠ Palachova). Zástupcem byl velmi oblíbený učitel tělocviku a zeměpisu Ondřej Vltavský. Učitelský sbor tvořila jména: Olga Vlachová, Anna Jará, Libuše Kolářová, Věra Šustková, Eva Patčová, Dana Chobotská, Eliška Tomlová, Adolf Hodina, Jitka Jirkovská, Leoš Stránský, Věra Prokopcová, Pěva Slaninová, Dagmar Ryšavá, Zdeňka Drahošová, Jaroslava Erbenová, Ivana Poláková, Jitka Stránská, Ludmila Holubová, Miroslava Razimová, Zdeněk Pavelka, Eva Janáčková, Jaroslava Brunčíková, Jana Žirovnická, Eva Marková a Josef Nesnídal. Později přišla Zdena Krejzová (Bergerová) a Hana Hradecká (Poncarová). Škola se měnila z devítileté na

osmiletou, podle toho, jak se měnily školské reformy, a to v době, kdy se počet žáků školy pohyboval kolem čísla 600.

LISTOPADOVÝ PŘEVRAŤ

Školní režim se zásadně změnil až po listopadu 1989. Všechny revoluční a společenské změny se záhy promítly i do života školy. Na pracovišti vzniklo pedagogické fórum, skončila činnost ZO KSČ a pionýrské organizace i povinná výuka ruského jazyka a mezi předměty se objevily další světové jazyky. V ředitelské funkci na čas ještě zůstala Věra Dobiášová a novou zástupkyní se stala Eliška Tomlová. Na stěnách se vyměnily portréty prezidentů, Husáka vystřídal Havel a na Vánoce opět přijel Ježíšek místo dědy Mráze. A místo soudružko učitelko se vrátilo osvědčené paní učitelko.

POREVOLUČNÍ PROMĚNY ŠKOLY

Kantoři některých předmětů si byli po listopadu 1989 nuceni doplnit vzdělání nebo obnovit svou specializaci, což se týkalo zejména literatury a dějepisu, kde dlouho zapovězené problematiky dostaly zelenou. Rozšířila se výuka cizích jazyků a byla obnovena výuka náboženství. Krátce po revoluci, ve školním roce 1990/91, se kapacita školy navýšila na 700 žáků, učitelů bylo 36. V celé budově byla provedena výměna oken a podlahy. V devadesátých letech došlo k postupné plynofikaci všech budov, což přineslo obrovskou úlevu zejména pro školníky. Novou ředitelkou školy se stala Eliška Tomlová

a k přirozeným obměnám docházelo i v učitelském kolektivu.

KLÍČOVÉ ŠKOLNÍ INVESTICE

Na den dětí 1. 6. 1995 bylo slavnostně otevřeno školní hřiště za účasti Dany a Emila Zátokových, čímž byl alespoň vytvořen prostor pro venkovní tělocvik. Autorem a realizátorem hřiště byl Jaromír Sibera, Zátokův kamarád. Od ledna 1998 se stala novou ředitelkou školy Jarmila Stojčevská, která stála v jejím čele až do roku 2019. Za jejího ředitelování se podařilo realizovat novou fasádu na hlavní budově do stávající podoby, na místě hřiště byla škole k dispozici od září 2005 nová prostorná tělocvična, čímž byl vyřešen problém s tělesnou výchovou v zimních měsících. Postupně také docházelo k zavádění počítačů, internetu a výpočetní techniky. Kapacita školy se neustále navyšovala. Pomohla i rekonstrukce pudy v objektu Komenského 280 (U Jeleny), čímž přibýly dvě třídy pro první stupeň. K navýšení kapacity na současných 850 žáků pomohla především přístavba školy směrem k Boleslavské ulici. Tím vznikly čtyři kmenové třídy a tři odborné. K tomu ještě přibýla nová výdejna s jídelnou, šatny a menší tělocvična. Novou ředitelkou školy se stala v roce 2019 Iva Moualhi, která staroboleslavskou školu zdárně řídí doposud.

SLAVNÍ ABSOLVENTI

Slavnými absolventy školy jsou například veslař Ondřej Synek, kanoisté Volf se Štěpánkem, fotbalista Marek Matějovský, tenista Martin Střelba, herec Martin Myšička či poslanec Petr Tluchoř. Ve školních lavicích seděli i starostové Josef Jakoubek a současný starosta města Robert Pecha.

PODĚKOVÁNÍ

Na závěr bych chtěl poděkovat všem učitelům, ředitelům, školníkům i dalším nepedagogickým pracovníkům za to, že byli po 160 let existence školy nositeli vzdělanosti ve Staré Boleslavi. Škola prošla nejrůznějšími politickými a náboženskými reformami, dvěma světovými válkami a vždy svou roli důstojně zvládla. Za to před ní musíme smeknout. Zvláštní poděkování míří k současnému vedení školy za to, jaké historické materiály mi poskytlo, a za konstruktivní přístup při psaní o historii této jedinečné boleslavské školy.

Petr Čeněk
Petr Čeněk